

İslâm Ülkeleri Coğrafyası

VELİ ERTAN

(Konya Yük. İslâm Enstitüsü
Müdürü)İslâm dîni
ve
İslâm âlemi

BEŞERİYET âleminde Dinler Tarihine göre pekçok çeşitli dinler vardır. Din ve sosyoloji âlimleri mevcut dinleri tetkik ve mukayese yapmak sûretiyle müşterek vasıflarını tesbit ederek bir tasnife tâbi tutmuşlardır.

Mâlûm olduğu üzere din, sevgi, itaat ve inkiyad anlamındadır. Bütün mevcûdâtı yaratan bir Hâlika inandırmaktır.

Kıyas-ı Enbiya'ya göre beşeriyet Hazret-i Âdem ile başlamıştır. Hz. Âdem, ilk insan ve ilk peygamberdir. İlk vahye mazhar olan da odur. Din beşeriyetle birlikte başlamıştır. Kıyamete kadar devam edecektir.

Din, insanlar üzerinde hâkim olan âmillerin en başında gelendir.

Tarihte görülen insan gruplarına hâkim olan dinlerin ilmi bir tarzda tasnifi hususunda incelemeler yapılmış ve bunun neticesi olarak da bir çok sosyolog din adamları dinlerin tasnife tabi tutulmasının lüzumlu olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Bununla beraber hakikî ve ilmi bir tasnif yapılamamıştır. Tasnifin ilmi bir tarzda yapılabilmesi ancak dînin tekâmül seyrine göre istinat etmesi zaruretine bağlıdır.

Her ne kadar garp âlimleri dîni, esâtiriyye, akliyye, bed'iyye ve ahlâkiyye namıyla bir takım gruplara ayırmışlarsa da bu tasniflerin ilmi bir değeri yoktur. Esasen bu tasnife karşı gene bir takım itiraz vâki olduğunu dinler tarihinde görmekteyiz.

Bunun için dinler zamanın icaplarına göre de tabii dinler, şahsiyeti ruhaniyye müessis dinler ve mutlak dinler adı altında tasnifler de yapılmıştır. Fakat bu tasnifler de ilmi olmaktan çok uzaktır.

Bununla beraber burada garpli ve şarkli âlimlerin yapmış olduğu tasniflerden ziyade islâm ülemasının görüşlerini ve yapmış oldukları tasnifleri göz önünde tutmak yerinde olacaktır.

İ SLÂM uleması dini, hak dinler ve batıl dinler diye ikiye ayırmışlardır. Hak olan dinlerden maksat doğrudan doğruya hem ahlâki hem de hükmi bir mahiyet taşıyan, tek Allah'a inanmayı âmir bulunan ve ahlâki fazilet üzerine kurulmuş olan dinlerdir. Bu suretle bu vasıflarda olmıyan dinler ise batıl dinlerdir. Yalnız semâvi dinler meyanında bulunan asılları itibariyle hak olup, sonradan tahrif, tağyir ve tebdile uğramış olan dinler de vardır. Hazret-i Musa'nın ve Hazret-i İsa'nın tebliğ etmiş oldukları dinlerin bu günkü hali gibi.

Batıl dinler asılları bakımından bile semâvi dinlerle münasebeti olmıyan ve çeşitli kavimler tarafından uydurulmuş dinlerdir. İlk çağlarda muhtelif milletlerde görülen dinler gibi.

Hak (semavi) dinlerin esâsı birdir. Bütün peygamberlerin din inançları aynıdır. Hepsi tek Allah inancına dayanır.

İslâm dini semâvi dinlerin sonudur.

İslâm dini vahdaniyet akidesinin unutulduğu, batılın hakka galebe aldığı, hurafelerin alıp yürüdüğü bir zamanda Arabistan Yarımadasında zuhûr etmiş, beşeriyeti karanlıktan aydınlığa, sefahatten saadete, hurafâttan hakikate, dalâletten hidayete ulaştırmış ve beşer tarihinde misline tesadüf edilmiyen büyük bir değişiklik husule getirmiştir.

İslâm dini, beşeriyetin hakiki dînidir. Fitrî, tabii ve umumî bir dindir. Zira islâm dini bir kavme mahsus değildir. Bu suretle Resûlü Zîşan Efendimiz de en son Peygamber olarak gelmiştir. Güneş nasıl bütün âlemi aydınlatıyorsa islâm dîni de bütün beşeriyeti aydınlığa çıkarmıştır.

İslâm dîni hayat ve güzel ahlâk dînidir. Zorlama yoktur. Taklidi de değildir. Belki akıl ve hikmettir.

İstiklâl marşı şâiri Mehmet Âkif'in dediği gibi :

**Allah'a dayan, sa'ye sarıl, hikmete ram ol,
Yol varsa budur, bilmiyorum başka çıkar yol.**

İ SLÂM dîni kısa bir zaman içinde dünya üzerine yayılmıştır. Çünkü bu din tab'a uygun ruhları yükseltmeğe matuftur. Doğuda Türkistan ve Çin'e, Endülüs yoluyla Avrupa'ya yayılan müslümanlık zulmette kalmış milletleri nûra bürümüştür. 732 tarihinde Puvatya ve Tur ovasında vuku bulan meydan muharebesinde islâmların karşısına Frank reislerinden Şarl Martel kuvvetli bir ordu ile çıkmamış olsaydı hiç şüphesiz bugün bütün batı müslüman olacaktı.

Dünya üzerinde askerî bakımdan en geniş fütuhât daha ziyade dört halife (632-661) ve Emeviler (661-750) devrinde olmuştur. Abbasiler (750-1258) devrinde de ilim inkişaf etmiş, dünya tarihinde yeni bir islâm medeniyeti meydana gelmiştir.

Endülüs islâm devleti (756-1031) ilim ve medeniyetin beşiği olmuş, burası Avrupalıların bir kültür merkezi haline gelmiştir.

Arap İmparatorluğunun çok geniş olması hasebiyle idaresi güçleşmiştir. Bundan dolayı parçalanması üzerine ilk islâm feodalitesi meydana gelmişti. Abbasi Devletinin daha ilk zamanlarından itibaren uzakta olan bazı vilâyetlerin valileri müstakil birer hükümdar gibi hareket etmeye başlamışlardı. Onuncu asırda Bağdad'da Abbâsî, Kurtuba'da Emevî ve Mısır'da. Kahire'de Fâtimî halifeleri bulunuyordu.

Hazret-i Hasan'ın torunlarından İdris Afrika'da Fas'ta İdrisiye devletini kurmuştu. Bundan başka bu kıt'ada :

- 1) Muratibin devleti
- 2) Muvahhidin devleti
- 3) Kuzey Afrika'da Beni Ağlep devleti kurulmuştur.

Bu devletler zamanında bilhassa Ağlebiler Tunus, Kirvan, Trablus gibi yerleri büyük bir medeniyet merkezi haline sokmuşlardır.

Mısır'da Tolun, daha sonra Akşid isminde Türk kumandanları tarafından bir bağımsız devlet kurulmuştur.

Bütün bu hükümetleri Fâtimiler ortadan kaldırmışlar, Kuzey Afrika'yı tamamen zabetmişlerdi.

Selahaddin Eyyûbî ise Fâtimî devletine son vermiş Suriye ve Mısır'dan mürekkep büyük bir devlet kurmuştur.

Eyyübilerden sonra Mısırda Türk Kölemenleri hükümeti teşekkül etmiştir.

İslâmiyet bir taraftan Hazar denizine doğru yayılmış, Arap ve Türk münasebetleri başlamıştı.

İran ve Mâverâünnehir'in müslümanlar tarafından zabdedilmesi üzerine burada yaşayanlar da yeni dine karşı bir temayül başlamıştı. İşte bu sırada Türkler topluluklar halinde müslüman olmuşlar ve artık diğer islâm ülkelerine akın etmişlerdi. Memleketi; zâlimâne bir tarzda idare eden Emevilerden intikam almak için Abbâsîlere yardımda bulunmuşlardı.

Bundan sonra Türk sahnesinde Oğuz Türklerini, Büyük Selçuk İmparatorluğunu görürüz.

Anadolu Selçuk Devletinin haçlılara karşı mücadeleye geçmesi İslâmın kudret ve savvetini bir defa daha isbat etmiştir.

Anadolu'da teşekkül eden beylikler arasında Osmanlılar müslümanlığın yayılmasına önayak olmuşlardır. Orhan Gâzi zamanında Türkler Süleyman Paşanın kumandasında olmak üzere Rumeliye geçmişlerdir. Gelibolu kalesi alındıktan sonra Avrupa'nın batı ve kuzeyine doğru ilerlemeye başlanmış ve artık islâmiyet bu kıta üzerinde de kendisini hissettirmiştir.

B İLHÂSSA son yıllarda Afrika'da teşekkül eden devletlerin sayısı 38 i bulunmuştur. Bunlardan bağımsızlığını kazanan devletler arasında nüfusunun ekseriyeti müslüman ve hemen hepsi Birleşmiş Milletlere üye olan devletlerden; Mısır (Birleşik Arap Cumhuriyeti) 1922, Libya 1951, Tunus 1956, Fas (Mağrip Memleketi) 1956, Sudan'dan başka yeniden istiklâline kavuşan müslüman devletleri bunlardır :

1 — Cezayir	: 1962	9 — Gine	: 1958.
2 — Çad	: 1960	10 — Kamerun	: 1961
3 — Nijer	: 1960	11 — Merkezi Afrika Cum.	: 1960
4 — Mali	: 1960	12 — Siera-Leon	: 1961
5 — Moritanya	: 1960	13 — Somali Cumhuriyeti	: 1960
6 — Dahomey	: 1960	14 — Zengibar	
7 — Nijeria	: 1960	15 — Togaland Cumhuriyeti	
8 — Senegal	: 1960	16 — Yukarı Volta	

B U gün dünya üzerinde müslümanların sayısı 565.043.000 i bulunmuştur. Yalnız bu nüfusun 524.503.000 i sünni mezhepleri, 50.540.000 i de sünni mezheplerinin hâricinde kalanlardır.

Sünni mezheplere göre nüfus dağılışı :

1 — Hanefîler	: 272.742.000	(Türklerin mezhebi)
2 — Şâfiîler	: 146.861.000	
3 — Mâlikîler	: 94.411.000	
4 — Hanbelîler	: 10.489.000	(Yemen'de) (1).

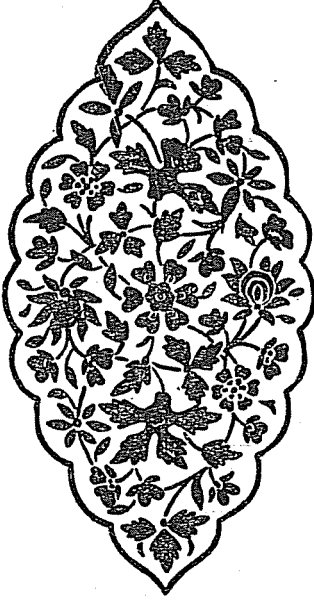
Bu gün dünya üzerinde bağımsız ve bağımsız olmayan ülkelerde yaşayan müslümanların sayısı aşağıda gösterilmiştir.

Hicri 1384 yılında islâm dünyası hakkında kısa bilgiler :

ADI	Yüz Ölçümü Km ²	NÜFUSU	DİLİ	İDARE ŞEKLİ
Aden	465.000	1.200.000	Arapça	Dominyon
Afganistan	640.000	1.300.000	Farsça	Krallık
Altın Sahili	360.000	3.200.000	—	—
Arnavutluk	30.000	1.670.000	Arnavutça	—
Bahreyn	570.000	144.000	Arapça	Şeyhlik
Cezayir	2.191.000	10.500.000	Arapça	Sosyal Cumhuriyet
Çad	1.125.000	2.576.000	—	—
Dahomey	115.000	2.000.000	—	—
Endonezya	1.840.000	97.000.000	Endenozyaca	Cumhuriyet
Fas	446.000	11.598.000	Arapça	Meşrutî Krallık
Filistin	21.000	2.150.000	Arapça	—
Gine	240.000	2.726.000	Fransızca	—
İran	1.600.000	24.000.000	Farsça	Meşrutî İdare
Irak	435.000	7.000.000	Arapça	Cumhuriyet
Kamerun	490.000	3.200.000	—	—
Katar	9.000	45.000	Arapça	Şeyhlik
Keşmir	210.000	5.000.000	—	—
Küveyt	16.000	321.000	Arapça	Meşrutî Krallık

(1) Hayat, Tarih Mecmuası.

Libya	1.750.000	1.225.000	Arapça	Meşrutî Krallık
Lübnan	10.400	1.626.000	Arapça	Cumhuriyet
Malaya	125.000	7.000.000	—	—
Mali	1.100.000	4.307.000	—	—
Maskat-Umman	201.000	550.000	Arapça	Şeyhlik
Mısır	990.000	27.000.000	Arapça	Cumhuriyet
Moritanya	1.150.000	630.000	—	—
Niger	1.100.000	3.000.000	—	—
Nigerya	840.000	3.000.000	—	Cumhuriyet
Pakistan	940.000	97.000.000	Ordu dili	Cumhuriyet
Senegal	190.000	3.000.000	—	Cumhuriyet
Sudan	2.375.000	12.000.000	Arapça	Cumhuriyet
Suriye	181.000	5.100.000	Arapça	Cumhuriyet
Suudi Arabistan	1.540.000	15.000.000	Arapça	Krallık
Tanganika	700.000	9.000.000	—	Cumhuriyet
Tunus	155.000	4.000.000	Arapça	Cumhuriyet
TÜRKİYE	776.720	30.000.000	Türkçe	Cumhuriyet
Ürdün	96.000	1.725.000	Arapça	Krallık
Yemen	210.000	5.000.000	—	Cumhuriyet
Zengibar	1.500.000	300.000	—	—
Hindistan	—	49.000.000	—	—
Çin	—	40.000.000	Türkçe	—
S.S.C.B.	—	35.000.000	—	—
Diğer ülkelerde	—	25.000.000	Muhtelif	— (2)
41		5525.093.000		

B U gün Amerika'da yirmi milyonu aşan siyah derili zenci vardır. Bunlar arasında son zamanlarda müslümanlık yayılmıştır. Zenci müslümanlar (Bleak Muslim) teşkilatlanmışlar, islâm dinini benimsemişlerdir. Çünkü müslümanlık insan tab'ına uygun gelen bir dindir. Bunu takdir eden zenci müslümanlar Kur'an-ı Kerim öğreniyorlar, öğretiyorlar. Bu cemiyetin çalışması gizli olduğu için ne kadar müslüman bulunduğu bilinmemektedir.

Bugün Kuzey Amerika'da 84.000, Güney Amerika'da ise tahminen 267.000 müslüman vardır. Bugün Avustralya'da da islâmiyet büyük bir hızla gelişmektedir. Hergün yüzlerce Hıristiyan müslüman olmak için islâm cumhuriyetlerine müracaat etmektedir. Şimdiki halde sayıları 20.000 i bulmuştur.

1800-1850 tarihleri arasında 5.000 kadar müslüman Pakistan, Afganistan, Kıbrıs ve Endonezya'dan gelip bu küçük kıt'anın Adalaid'e yerleşmişlerdir.

Bu müslümanlar Adalaid'de bir islâm cemiyeti kurmuşlardır. Cemiyet bütün müslüman memleketlerinden delegeler davet ederek ilk büyük toplantısını Melburn şehrinde yapmıştır.

İlk camii 1870 tarihinde Adalaid şehrinde inşa edilmiştir. Halen Avustralya'da beş camii bulunmaktadır.

Bugün Avrupa'da ve Balkanlarda tahmini olarak 12 milyon kadar müslüman vardır.

Almanya'da müslümanların çoğalmakta olduğu, büyük şehirlerde birer cami yapıldığını gazetelerden okuyoruz.

Bulgaristan'da müslümanlar daha ziyade Dobruca ve Deli Orman taraflarında olup bu memleket dahilinde 700.000 ne yakın nüfusun bulunduğu tahmin olunmaktadır.

Yunanistan'da ise 200.000 müslüman vardır. En çok Batı Trakyada Kavala, Serez, Drama taraflarında sakin bulunmaktadır.

Bugün Yugoslavya'da bir milyona yakın müslüman yaşamaktadır. Müslümanların meskûn bulunduğu yerler en çok Bosna ve Hersek, Karadağ, Makedonya, Kosova, Metohiya, Hiravtistan ve Silozinya'dadır.

Yugoslavya'da müslümanlar Boşnak, Arnavud ve Türk olmak üzere üç unsurdan terettüp etmektedir.

Asya kıt'asında S.S.C.B. in işgalinde başka başka adlarla tanınan ve tahmini olarak 62 milyon müslüman Türk olduğunu çeşitli gazete ve dergilerden öğrenmekteyiz.

Bugün dünya üzerinde istiklâlîne kavuşan müslüman devletlerin sayısı 33'ü bulmuştur.